

„Primorski List“

Izhaja vsaki t., 10., in 20., dan v mesecu. Cena za celo leto 1 gl. 50 n., za pol leta 75 n. Posamezne številke se dobivajo v tabakarnah: Nunske ulice in Šolske ulice po 4 nov.

PRIMORSKI LIST

Boučljiv list za slovensko ljudstvo na Primorskem.

Vse za vero, dom, cesarja!

Uredništvo in upravnništvo

mu je v Gorici, Nunske ulice št. 10. — Nefrankovana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. Upravnništvo sprejema oglase in naznanila po pogodbi.

Odgovorni urednik in izdajatelj: J. Marušič.

Lastnik: Konsorcij „Primorskega Lista“.

Tiska: Hilarijanska tiskarna.

Ali naj naši poslanci gredo v opozicijo?

Ko je bivši ministerski predsednik grof Badeni 1. 1895 potoval po Primorskem, odgovoril je našima državnima poslancema: „Podpirajte vi vlado, in vlada bo podpirala vas“. In v tem smislu so v resnici prej in poslej delovali slovenski zastopniki v državnem zboru. Kakor ponižna jagujeta so hlapčevali raznim vladam seveda z najboljim namenom, tem potom kar največ koristiti svojemu narodu. Toda kaj so dosegli? Tu in tam nam je sicer priletela kaka drobtinica raz bogato obložene državne mize, ostalo pa je vedno vse pri starem. Narod naš ni došel niti do najprvotnejših, niti do v državnem osnovnem zakonu zajamčenih pravic. Bilo je sicer vedno mnogo obljub, katerim pa dejanja niso sledila.

Primorski Slovenci smo mnogo pričakovali od primorskega potovanja grofa Badenija — toda varali smo se v svojih nadah. V zadnjem času pa smo celo vedno na slabšem.

V pokoj je šel „stari prijatelj“ Slovencev namestnik Rinaldini, njegovo mesto je zasedel grof G. Ess. Toda s premembo osebe ni se vzvrtila prememba sistema. Iz rumene hiše tržaške veje še vedno ista Slovencem sovražna sapa, ki je brila za namestnika Rinaldinija. V dokaz nam služijo primorski deželni zbori, isterski, kjer slovenski zastopniki ne uživajo niti osobne varnosti, tržaški in goriški, iz katerih so Slovenci izstopili.

Leta in leta se primorski Slovenci borimo za drobtinice na sodiščih, finanči, pošti, v šolskih stvarih itd. Toda kaj smo dosegli? Povsodi se slovenski jezik prezira, izključuje, nastavlja uradniki nezmožni slovenskega jezika. In v šolskem oziru? Oziroma se v tužno Istro. Ni je gde šolstva bolj zanemarjene dežele kakor je Istria. In vse to na ljubo gotovim krogi, ki bi nevedno hrvatsko-slovensko ljudstvo še nadalje radi izrabljali v svoje namene.

Celih 14 let se tržaški Slovenci že bore za slovensko šolo, toda po 14 letih ni mogla vlada prisiliti tržškega magistrata, da ustanovi jedno borno slovensko šolo v Trstu. Koliko časa so se bojevali goriški Slovenci za slovensko šolo, in še-le sedaj jo je vlada ustanovila na račun goriškega mesta.

Toda ne samo v političnem in narodnem oziru, tudi v gospodarstvem nam nasprotuje vlada. Da, popolnoma uničiti, na beraško palico pripraviti se hoče Slovence. To dokazuje iz zadnjega časa postopanje primorske vlade zoper slovenske in hrvatske posojilnice. Gospodarski zavodi, ki se po raznih krajih snujejo, imajo največje nasprotnike ravno v vladnih organih.

Da, položanje našega ljudstva na Primorskem je tako, kakoršno se nikdar bilo ni, je položanje, ki kriči v nebo. Naše ljudstvo se že leta in leta bojuje z vladnimi organi vseh vrst, naše ljudstvo je že leta v opoziciji zoper vlado.

Uvažuje vsa ta v nebo vpijoča dejstva z veseljem pozdravljamo sklep katoliško-narodne stranke, ki ga je sklenila v sporazumu s katoliško-narodnimi državnimi poslanci:

Sedajni politični položaj nujno zahteva, da slovenska delegacija izstopi z vladne večine in si pridobi s tem faktično svobodo. Vprašanj narodne ravnopravnosti naj slovenska delegacija tudi v bodoče postopa vzajemno z drugimi slovenskimi strankami.

Ta sklep je silno razburil duhove dunajskih državnikov. Slovensko-hrvatski odnosaji so stopili v ospredje, in to je ne mala zasluga katoliško-narodne stranke na Kranjskem. V parlamentarni komisiji desnice priznavali so vsi načelniki desničarskih klubov opravičenost slovensko-hrvatskih zahtev, tudi grof Thun je bil takoj na mestu s košem obljub.

Je-li grof Thun z obljubami potožilo naše državne poslance, ne vemo. Vemo pa to, da so nas dovolj dolgo sle-

pili z obljubami, da smo dovolj dolgo poljubovali roko, ki je nad nami vibtele šibo. Prepričani smo, da se naši poslanci ne bodo dali več slepiti obljubam, temveč bodo odločno zahtevali dejanj. In po dejanjih naj vravnajo svoje postopanje nasproti vladi.

Deželni zbor goriški.

Dne 19. septembra je zboroval naš dežel. zbor. K seji je prišel tudi prezvišeni knez in nadškof dr. Jakob Missia, deželni poslanci slovenski in italijanski. Vlado je zastopal dvorni svetnik Bosizio.

Pred sejo je knez in nadškof pozdravil slovenske poslance, ki so se mu predstavili, kakor po seji italijanske.

Ob 5. uri je otvoril sejo deželni glavar. Govoril je o umoru naše cesarice. Začetek in konec govora je bil italijanski, v sredi je deželni glavar nekaj stavkov čital slovenski. Poslanci so stoji poslušali govor.

Deželni zbor je sklenil sožalno brzojavko cesarju. Nato je bila seja zaključena v znamenje žalosti.

Dne 21. je bila zopet seja. Obravnavalo se je o predlogu deželnega odbora zastran proslave 50 letnice vladarstva našega presvetlega cesarja.

Navzoči so bili poslanci oboje narodnosti in knez in nadškof. Adreso na cesarja je dr. Pajer tako sestavil, da jej slovenski poslanci niso mogli pritrditi.

Po daljšem pogajanju se je tako prenaradila, da so jej pritrdili tudi slovenski poslanci, dasi jim ni popolnoma ugajala. V tej seji je dež. glavar tudi prebral odgovor Nj. Velikanstva na sožaljni telegram.

Tretja seja je bila v petek dne 23. m. m. Slovenski poslanci so izostali. Udeležil pa se je seje prevzvišeni knez in nadškof. Seja je bila torej sklenjena.

Obravnavalo se je o predlogu deželnega zbora o načrtu zakona, po katerem se oprostijo vsi dokladi, podprženih pristojnosti deželnega zbora, osebna dohodovina, ter oproste dvorni, državni, deželni uradniki in oni javnih zatogov, kakor tudi dušni pastirji, od doklad na plačarino.

28

LISTEK

Moja doba in podoba.

Spisal Andrej Marušič.

(Dolje.)

K. Holzinger je bil, predno je šel za profesorja, dolgo let domači učitelj pri grofu Chotek-u na Českem. Bil je ne le znanstveno vsestransko izobražen, temuč tudi v družbenem oziru olikan in ljubeznjiv. Kot filologa sta bila on in prof. Solar „stari in novi vek“, t. j. reprezentanta stare in nove philologičke šole. H. je bral klasike zavoljo oblike in vsebine. S. zavoljo — slovnic. Solar je bil namreč eden prvih epigonov Bonitz-evih. Po modernem Bonitz-evem sistemu so pisali klasiki menda zato, da se učijo philologi po njih — slovniške dlake cepiti: Holzingerju — kakor tudi meni — je bilo to „ein bornierter Standpunkt“. Kot ravnatelj je bil priletni H. vzor patriarhalnega direktorja. — V konferencah je nastal večkrat prepir med njim in prof. Solarjem, na čigar strani smo bili vsi domači slov. in ital. profesorji. Zdelo se je, kakor da bil prepir med H. in S. naroden, prav za prav pa je bil le bolj didaktičen. S. je hotel, da naj se ves, zlasti jezikovni uk opira na materni jezik, da naj uči torej nemščino in latinščino v prvih letih deželnih jezikov veče učitelji. To je imel ravnatelj za oviranje nemščine. — L. 1861 je izdal direktor H. jako mikavno brošuro „Zur Reform des österreichischen Gymnasialwesens vom Standpunkte polyglotter Schulen“. „Görz; gedr. bei Paternolli“. V jezikovnem oziru se je v tej knjižici približal našemu narodnemu stališču. — Verončitelj je bil v tistih časih še „gimnazijska mati“ zraven „gimnazijskega očeta“ direktorja. Načelnega razpora med ravnateljem H. in mano ni bilo nikdar. Mene je imel nekako za „tenax propositi vir“. Navskriž sva si prišla enkrat zaradi neke malenkosti. Prof. Matej Lazar († 15. jun. 1888.) je bil skor 10 let moj sošolec in sva 2 leti skupaj stanovala. Kaj je tedaj naravnost, kot to, da sem, ko je bil 1865 imenovan za tukajšnji gimnazij (bil je popred v Varaždinu), izrazil svoje veselje v „Ummem Gospodarji“, ki sem ga tačas izdajal, z besedami: „... To je enkrat kost od naših kosti.“ Direktor H. mi brž pošlje uradno dekret, v katerem mi to očita in me tudi dolži, da pišem v tedanjo slovansko „Zukunft“, kar pa ni bilo res. Jez sem se pismeno opravičil in ravnatelja prosil, da naj dene moj spis v gimn. arhiv. S tem je bila stvar končana; vzajemno spoštovanje ni zavoljo tega nič trpelo. Da, spokoštvali in ljubili smo direkt. Holzingerja profesorji in dijaki. To se je pokazalo zlasti 7. jul. 1869., na dan njegovega odhoda v Gradec. Po ovacijah prejšnjega večera zbrala se je vsa mladina v gimnazijskem poslopju in skupno s profesorji vred spremila priljubljeno ravnatelja na kolodvor. Prav piše „programm“ tistega leta: „Wer... das tausendfach ertönnende „Živio“ u. „Slava“, das „Hoch“ u. „Evviva“, das „Haire“ u. „Salve“ vernommen, der muss bekennen, dass der Mann an seinem Platz gewesen, der diese Harmonie der Seelen schuf.“ — Umrl je vpojojeni dež. nadzornik Holzinger kot „vitez v. Weidlich“ v Gradcu 25. jul. 1886. Predikat „v. Weidlich“ je priimek rajne njegove soproge.

Fr. Ks. Schöffenhauer je bil že kot gimn. adjunkt na starem gimn. začasn. moj učitelj, dober učitelj, v III. razredu. Bil je jako prijazen in dobrotljiv; poznal naše goriške razmere in deželna jezika prav dobro; bil dober pedagog, toda v težavnih okoliščinah njegovega vodstva premalo enérgičen in vplaven; bil 1. 1874 vpojojen kot nedolžna žrtev katastrofe, ki jo je povzročil brezverec prof. Schenk z nekimi drugimi učitelji. — Umrl je 5. jan. 1894.

Fr. dr. Zindler. Beseda „možak-veljak“ strinja v sebi skor vse, kar je zanj značilno. Že samo odprte direktorjeke duri so vzdrževale red in disciplino v poslopju med profesorji in dijaki. Kot strokovnjak v matematiki je bil Z. ves filozof. Dasi sicer občno izobraženemu šla mu je matematika čez vse. Naj mi prebl. gospod deželni nadzornik ne vzame za zlo, da povem tu to-le anekdotico. Bili smo nekega leta (menda 1875) profesorji in dijaki 1. maja v Kormin-u, na hribu. Z. se uleže z nekaterimi učenci na lepo travo ter začne z njimi nekaj — računati. Jez: „Aber, ich bitte, Herr Direktor, wollen Sie sich unser Land nicht ein wenig anschauen?“ Proti severju in severo-vzhodu krasna cvetoča Brda s 16 vasmí; za njimi alpe; proti jugu in jugu-zahodu rodovitna liska planjava do morja; vreme jasno. Ravnatelj urno vstane in naše georje mrzlo:

„Schön, schön; ein Garten, ein Garten!“ — uleže se spet in nadaljuje svoje računске igre! In to — 1. maja!! — Z direktorjem Z. sva uredila cerkveno petje gledé jezikov, v katerih se je pelo, (pelo se je po lat., nemski, slov. in italijanski.)

Th. Pantke. Kar je bil dr. Zindler kot matematikar, to blizu je bil P. kot philolog. — Vodi je gimnazij dobro. Svojo ravnateljsko oblast in voljo je — včasih brez potrebe — nedoljivo varoval. Semkaj nekaj črtic. Dne 1. maja je bil nek-ga leta petek; jez s-m ga prosil, da naj majnice in izlete odloži. On ne in ne; samo zato, da ne bi svet mislil, da sem zmagal jez. Najino pravdo je razsodil — dež. — Kakor nocoj smo klasifikovali pravnost. Pri nekem dijaku sem jez želel, da bi mu nasvetovani red iz navedenih vzrokov znižali za pol stopinje. Direktor — ves trmast — ne! Drugo jutro pride pa sam k meni in mi reče: „Wir werden müssen dem... die Sittennote doch herabsetzen.“ Pa — samo to, kaj ga je pod policijsko nadzorstvo! Dijaki so to brž zavohali in nastal je velik hrap. — Gledé narodnosti ni imel predsodkov, izvrševal je kar mu je bilo ukazano od „zgorej“; zlasti pri pogrebih ni smelo biti narodnih barv, kar je tudi prav. Mrtvaška barva je črno-rumena ali črno-bela. — Enkrat je uradno in formalno vprašal deželni šolski svet, ali gre menit naslov „kn.-nadškotjski viši šolski nadzornik“. Odgovorilo se mu je, da mi gre. — P. je bil v cerkvi redno na svojem mestu. Ko je organist g. Hribar bolehal, namestoval ga je včasih kak negajen dijak. Direkt. P. ni mogel napačnega ali nerodnega orgljanja prenašati; teče na kor, seže v orgle in igra kakoršno koli pesem, tudi slovensko ali ital., ex abrupto. — Pa ne, da bi kdo mislil, da P. in jez nisva bila dobra prijatelja, da sva bila, pokazalo se je 1. 1892 v Gradcu, ko me je „vitez“ sverovaveč in vitez Franc-Jozefovega reda, vpojojeni ravnatelj, posebno odlično častil in kratkočasil. — Umrl je 8. apr. 1. 1896.

H. Gross vodi zavod na tihem, z avtoritativno, spretno. Žalibog, da ni prav zdrav.

Taki so bili gimnazijski „očetje“; kaj pa gimnazijska „mati“? Bil sem res gimnazijska „mati“ kakih 12-14 let, bodi si, ker so ravnatelji in kolegi po tradiciji in zakonih priznavali, da je verončitelj v marsikaterem oziru nekaj drugega, ko drugi učitelji; bodisi, ker sem se v konferencah načelno potegoval za učence v milejšem smislu — po svoji naravi in svojem stanu. — Prišel sem na gimnazij v začetku konkordatne dobe, bil priča, ko se je liberalizem razvijal, ko je cvelet in okoli 1. 1870 (?) šel v klasje; nstrajal sem, dokler je bil svoje „Flegeljahre“ že prestal. Ker je bila verska odgoja mladine moja glavna naloga, moral sem duhá časa spoznavati in menim, da sem razliko med časom in časom dobro razumel. To pa po tihem in bistrem opazovanju ljudi in reči, rado ali neradovoljnem občevanju z možmi različnega mišljenja (učec se od nasprotnika!), po branji knjig in raznovrstnih časopisov, v katerih sem iskal in našel reči, o katerih se znabiti večini bravcev še ne sanja ne. Tako sem si nabral potrebnih duševnih zakladov, porabnih za verouk in odgojo. Bilo je to tem potrebnije, ko sem skor v naj hujši dobi liberalizma prevzel viši gimnazij. — Kar sem doživel in skušal, slišal ali bral, porabil sem — to smelo trdim — pravočasno in neprisilno, diskretno in taktno v šoli ali cerkvi — zmeraj z ozirom na starost, omiko, нравni stan, na prihodnji poklic ali druge okolnosti razredov ali dijakov. Držeč se načela da k verstvu spada vse, in da ni ga dejstva ali dogodka, v katerem ali za katerim ne bi tičalo kaj bogoslovskega, presojal in razsojal sem vse z verskega stališča N. pr.: Mladenci so zahajali v gledišče; jez sem, dasi me take reči ne mikajo, brž prebral v kakem časniku recenzije dotične tendenciozne igre, pa potem v šoli, kjer je bilo treba, vso stvar z verskega stališča pojasnil, povdajajoč zlasti, v čem tiči v igri ost in tendencija. Oziral sem se v nižih in viših razredih sploh na vse, kar so dečki ali mladenci gotovo ali dozdevno brali, domá ali na ulici videli in slišali; nisem pa vedno ex professo moralizoval, ampak le bolj indirektno, obračaje na-nje s pomenljivim povdarem posamezne primerne točke v raznih predmetih ali nalogah. Kedar so me pa vnapje ali notranje okolnosti prisilile, govoril sem — zlasti v viših razredih — resno, oistro tudi po cele ure.

Kar sem tu pregledno navedel o svojem postopanju, kaže le bolj duhá in meritorno stran mojega delovanja, kteremu so bila vodila ta-le in soglasna načela: „Moderata durant“; „est modus in rebus“; „ne nimis“; „hilarum datorem diligit Deus“ etc. etc.

(Dolje prih.)

Potem so imenovali 4 ude v deželno komisijo za odmero obrtniškega davka in 4 namestnike. Izvoljeni so bili udom: Bolko Leopold iz Črnič, Dreossi Josip iz Červinjana, Seitz dr. Ed. in Tonkli dr. Nikolaj v Gorici. Namestniki: Cristofolletti Jakob v Gorici, Mozetič Fran v Renčah, Muha Anton v Lokvah in Sarcinelli Peter v Červinjannu.

Temu je sledilo imenovanje 8 udov v prizivno komisijo za odmero osebnih dohodarine in 8 namestnikov. Imenovani so udje: Abram dr. Josip v Gorici, Casagrande Angelo v Ajdovščini, Kocijančič Andrej v Podgori, Locatelli bar. Mihael v Korminu, Lazari Guido v Ajelu, Grabhovit Adolf v Ronkah, Pajer dr. Al. in Tonkli dr. Josip v Gorici. Namestniki: Chiozza Jos. v Skodavski, Claricini pl. Ed. v Romansu, Fabris marki Angelo v Biljah, Godina Danijel v Ajdovščini, Hmelak Fran v Lokavcu, Lapanja Ivan v Kobaridu, Perko Maks, v Gradišči ob Soči in Cotic Josip v Cerovem.

To sejo so uporabili italijanski poslanci, ter stali pri interpelaciji. Dr. Venuti je interpeliral radi odsotnosti slovenskih poslancev, dr. Marani radi slovenske šole v Gorici in dr. Verzeznassi radi zadnjih izredov na Primorskem. Interpelacije so nam zopet dokazale, kako duh prevzema italijanske zastopnike.

Kamen splošne je sedaj prevzvišeni knez in nadškof. Vse mogoče se ugiblje o vzrokih, iz katerih da je šel v deželni zbor; ta bo konec vsakemu sumničnemu, izjavljamo, da se prevzvišeni tretje seje ni udeležil na ljubo ne viadi ne Italijanom.

Šel je v deželni zbor edino le, da je bila sprejeta zakonska predloga o oproščenju naklad na dohodarino, s čimur je mnogo pomagano naši deželi. Ako deželni zbor ni letos tega sklenil, treba bi bilo novega državnega zakona izjemoma za našo kronovino, da bi se to moglo pozneje skleniti. Kdaj pa bi v sedanjih političnih razmerah prišlo do tega? In le to je bil povod, da je prevzvišeni šel v deželni zbor.

Zato nikar ne obsojajte prevzvišene, in ako tuzasi Piccola vesolja poskakuje, je njegovo veselje pač prezgodnje.

Ako nič drugega, so pač zadnje interpelacije poučile prevzvišene, da je zpozna, da strpno sovršivo italijanskih zastopnikov napram Slovincem. In da se je prevzvišeni dobro in natančno poučil o naših razmerah, so ne mogoče pripomogle tudi te interpelacije. *Je on Slovenci?*

Zato ne sumničimo prevzvišene, temveč zaupajmo mu.

Kaj novega potrebujejo goriski Slovinci

ali nedeljski oratorij.

Nedeljski oratorij se kliče kraj, kjer se mladina shaja ob nedeljah in praznikih, ne samo da moli, kakor bi kazala beseda v svojem prvem pomenu, ampak tudi za to, da se zabava igraje raznovrstne igre pod vodstvom nadzornikov, da se podučuje v krščanskem nauku, v petju, v godbi itd. Smoter oratorija je, da mladina cel praznik ali vsaj pol praznika tako prebije, da zadosti svojim cerkvenim dolžnostim, da se obvaruje brezposelnosti in lenobe, katere rodi greh, da se obvaruje preklinjanja in slabega zgleda in se z raznočno zabavo duševno in telesno okrepča za delo v tednu. Ali so oratoriji potrebni? V časih, ko je bilo po družinah več npravnosti in so stariši znali in podučevali katekizem in svoje otroke lepo doma užgojevali mislo bili oratoriji tako potrebni. Toda sedaj, ko so otroci zasti oni, ki ne obiskujejo več šol popolnoma sebi prepusteni — so oratoriji potrebni. Tudi šolski poduk krščanskega nauka ne zadostuje pri vseh otrocih tukaj v mestu, ker skušnja kaže, da so v prostem času prav razbrzdani. Za take bi bil nedeljski oratorij edino resnično sredstvo.

Duhovnik Boško, ustanovitelj reda Salezijancev, ki je prvi odgojitelj v našem stolcu pričakuje družabni preporoč v prvi vrsti od oratorija. Oratorij je moderna potreba in katoliška akcija je brez oratorija nepopolna in se ne more gibati. Tu rase namreč semje za katol. društva. V Turinu obiskuje oratorij 4 tisoč, v Buenos Ayres 6 tisoč dečkov. Čudno je, da vspevajo najbolje med vsemi oni oratoriji, ki so ustanovljeni v onih delih mesta, ki so veri najbolj odtujeni med soc. demokrati kakor n. pr. v Parizu in v Barceloni.

Dobro si pa zapomnimo, da je imel Boško namen pomagati župnikom in pripeljati jim mladino v cerkev. Župnik je namreč po volji Božji, razodevajoči se

po sv. cerkvi, pravi in postaven pastir, ki mora lomiti kruh besede božje svojim ovčicam. Ker se pa to zlasti po mestu ne godi, se ustanovljajo ned. oratoriji, ti zamorejo edini privajati ovčice k svojemu pastirju. Kako uresničiti tako misel? Da si privabiti mladino, treba je z njo igrati in jo včasih obdarovati. Za zabave je potrebno veliko dvorišče. Ne sme se vabiti samo boljših dečkov in izključiti revnejše, da za najrevnejše, za najbolj zapuščene, za one ki se po ulicah in trgih klatijo, za take je v prvi vrsti oratorij. Začne se pa lahko z malimi številom boljših, da se jih laglje privadi reda in se ima pozneje v njih zaslonbo. Dečki morajo biti stari vsaj 8 let in se obdržijo dokler prihajajo. Kjer so oratoriji ustanovljeni že več časa, prihajajo na zabavišče tudi kot odrasejo kot delavci, tudi kot vojaki, ki ne morejo pogrešati kot bivši oratorijanci nedeljske nedolžne, brezplačne zabave.

Za prepričati stariše, da so bili otroci v oratoriju, drugič, da se zamore vstrajnejše pravičnejše obdarovati, udobi vsak deček knjižico, v katero se za vsakokrat, ko pride otrok v oratorij utisne znamenje. Ako traja oratorij cel dan, tedaj se utisneta dve znamenji, ker o polдня kosijo otroci doma. Ako je oratorij popoldanski, utisne se samo eno znamenje. V ta namen, da se otroci o počitnicah ne odtujejo sklene se leto oratorija z obdarovanjem ob začetku navadnega šolskega leta. Darila so v prvi vrsti to kar je otrokom potrebno kakor n. pr. obleka, v drugi vrsti, kar jim je ljubo n. pr. knjige.

Kdo nadzoruje in vodi oratorij? Osobja ni treba ravno tolikega, vsaj v začetku ne! Eden duhovnik in kak vzoren lajik zadostujeta. Kako jima je ravnanje uči jih ljubezen do Boga, do domovine, do otrok. Glavna čednost je ljubeznjivost in prijazen obraz. Tega je treba in niti toliko denarja ne. Za ostane se ni bati, ker prvi pomagajo postanejo prejšnji učenci! Da ned. oratorij je mična, ljubeznjiva prekoristna ustanova. Podpira jo lahko vsak rodoljub bodisi z gmotnimi doneski, bodisi z darili, bodisi da vabi in pošilja tja mladino itd.

Te vrste posvetimo častitim našim gospodom župnikom in spoštovanj vrednemu odboru našega dičnega „Šolskega doma“. Pokažemo na dvorišče novega poslopja, na kapelico sv. Antona ali sv. Ivana! Pokažemo na naše tužne trge inalice, kjer počenja med furlansko tudi naša mladina Boga preklinjati, greh delati, prodajati dušo svojo in narod verni za denar, za to, da mu mine dolgi čas itd.

Tužen mladi slovenski klatež, mi ti ne zamerimo, da si tak. Stariši ne marajo za te — drugi, ki bi morali po dolžnosti za te skrbeti tudi ne — nobena čuda, ako preklinjaš Boga in sramotiš narod tvoj slovenski, čigar sin si zapuščen.

Ganimo se toraj, bliža se nova nevarnost, za to pa je treba novih, če tudi do sedaj nerabljenih sredstev, da zgrabimo tako sramoto ljubemu Bogu in vernemu narodu ki je ob mejah v največji nevarnosti.

Politični pregled.

Notranje dežele.

Državni zbor se je zopet sešel. V prvi seji je bilo izvoljeno novo predsedstvo, dr. pl. Fuchs, dr. Ferjančič in Lupul. Predsednik dr. Fuchs je govoril sožaljni govor povodom umora naše cesarice. Prihodnost državnega zbora je še zavita v tajnostno meglo. Skoraj gotovo pa levičari opuste obstrukcijo, dokler se bode obravnala nagodba z Ogersko.

Desnica se krha. In to vsled sklepa katoliških narodnih poslancev z Kranjskega, da vsled sovražnega postopanja vlade napram Slovincem izstopijo iz večine. Vsled tega se živalno posvetujejo načelniki desniških skupin, ki vsi pripoznavajo opravljene zahteve Slovincem in Hrvatov. Tudi vlada je prihitela z raznimi obljubami.

V krščansko-narodni skupini državnozbornski se že tri dni burno posvetujejo, naj li izstopi naša skupina iz večine, ali naj počaka ugodnejšega trenutka. Dr. Krek je v ime katoliško-narodnih poslancev stavil predlog, da celi klub zapusti večino ter gre v opozicijo. Drugi pa svetujejo, naj se naši zastopniki z nova pogajajo z vlado. Naše mnenje je, da naj se poslanci več ne dajo slepiti s praznimi obljubami. Saj mora biti celo slepec jasno, kam plovemo vkljub vsem obljubam od vladne strani.

Nove uradniške plače stopijo s 1. oktobrom v veljavo. Hkrati se uve-

ljavi tudi nova postava o duhovniških plačah.

Slovanska krščansko - narodna zveza ne izstopi iz večine. Odklonile so predlog dr. Kreka, ki je zahteval naj zveza izstopi iz večine. Sprejet je bil predlog dr. Laginje, da slovanska krščansko - narodna zveza stoji nedvisna nasproti vladi ter bo vravnala svoje postopanje izključno po dejanjih vlade in da zveza ostane v večini v toliko, v kolikor se večina ne istoveti z vlado. Katoliško - narodni kranjski poslanci so si pridržali popolno svobodo glede nagodbenih predlogov.

Nekaj se je vendar doseglo. Sedaj je naloga večini, hoče li vso doslednostjo uveljaviti načela izražena v adresnem načrtu večine. Ako pa večina ne pokaže dovolj odločnosti, potem ji naši poslanci morajo pokazati hrbet.

Vnanje države.

Zadeva Iuda Dreyfusa, ki je bil radi veleizdaje obsojen v dosmrtno prognanstvo na hudičev otok, je zopet pričela razburjati francosko javno življenje. Ministerstvo je namreč sklenilo, znova vpeljati preiskavo, češ da krivda Dreyfusa ni dovelj dokazana.

Na Kreti so zadnji čas bili zopet hudi boji med mohameđani in kristjani. Prvi so napadli kristijane ter jih mnogo pobili. Sedaj pa so eyropske volesile nastopile s vso silo, ter tirjajo od sultana, da pomiri otok ter odzove turško vojaštvo z otoka. Čas je pač že skrajni, da se odpravi i ta pega raz lice Evrope.

Kitajski cesar je odstopil. Kitajcem sedaj zopet gospodari njegova mati, ki je menda zelo stroga žena. Nekateri listi so celo poročali, da je bil kitajski cesar umorjen. Toda to ni res.

Špansko - ameriška mirovna komisija se je sešla v Parizu, ter pričela s sklepanjem mira.

Proti anarhistom so se začele vse vlade gibati. Sklicati namerujejo mednarodno konferenco, na kateri se bode določilo, kako bi se najuspešneje postopalo proti anarhistom. Mi poznamo jedno sredstvo — namreč uterjenje verskega duha in življenja, toda o tem vlade dandanes nočejo večeti. S silo pa te vrste golazni ne bodo zatrli. Skušnja to potrjuje.

V Braziliji je potrdil senat sklep zbornice glede mobilizacije 50.000 mož in zvišal carino na 10% vrednosti blaga. Srečna dežela!

Španska kraljica je pomilostila vse kaznjence, ki so se udeležili zadnje vojske kot prostovoljci.

Dopisi.

Iz Marijinega Celja. Kakor so v življenji vsacega posameznika trenotki, katerih ne zabi nikdar in nikoli, tako se nahajajo taki tudi v življenji celih duhovnih.

In take nepozabne neizbrisljive trenotke doživela je duhovnja marijinoceljska dne 9, 10 in 11. sept. Te dni bival je namreč v njeni sredi presviti knez in nadškof goriški, dr. Jak. Missia.

Prišel je slednjič petek 9. t. m., ko se je imel Prevzvišeni po delitvi sv. birne na Gorenjem polji, podati na Marijino Celje.

Že v Kanalu, kjer začne pot na Marijino Celje, postavili so mladeniči iz Mekovega prav lep slavlolik z napisom: „Prihod, vladika Tvoj v Marijino Celje.“

Nam vliva v srce radost in veselje!

Pri slavlolu čakala je prevzvišene duhovščina, g. župan kanalski Mihael Zega in podžupan iz Idrije, Ajbe in Anhovega. Predno je stopil presviti na voz, v katerega je bilo vpreženih četero iskrnih konj, nagovoril ga je marijaceljski kurat v navdušenih besedah. Potem se so mu poklonili vsi trije podžupani in drugi občinski mošje, na kar je prevzvišeni podelil obili množici, ki je bila vidno ginjena, pastirski blagoslov. Vselega obraza stopil je na to v voz. Konji so potegnili in šlo je navzgor proti Marijinemu Celju. Čast tudi spretnemu vozniku Mihnu Staniču, ki je tako varno znal voditi četerico konj. Kdor pozna pot na Marijino Celje, reči mora, da je res težavna in nevarna. Zato so bili pa ob vozu vedno pripravljene mladeniči, ki so voz zadrževali, da po globinah ni preveč stresal. In tako smo dospeli veseli do prve vasi, Čolnice.

Pri slavlolu je pričakovala obilna množica prevzvišene. Nagovorila ga je učenka Jožefa Blažič v imenu šolske mladine, ter še enkrat čast. kurat.

Takoj nato se je ljudstvo postavilo v vrste, naprej šolska mladina, potem

mladeniči in mošje, pevci in za prevzvišeni žene in dekleta. Mej vso potjo, ki je dolga pol ure molili smo sv. Rožni venec in prepevali Marijine romarske pesni. Tu v zračnih višinah, blizu mogočne cerke Marijine občuti človek še le prav ono prelepo pesem:

„Romar pritekel sem k tebi, o Mati.“

Tako prepevaje dospeli smo do kapelice na Križišču, odkoder vodi pot naravnost k cerkvi M. Božje pri Mar. Celji.

Tu sta stala dva krasna slavloloka, koja so napravili fantje iz Idrije, prvi s protejtem proti Kanalu, z napisom: „Blagoslovljen Tvoj prihod“, drugi proti Zapotoku, kamor se je Prevzvišeni v saboto podal. Na temu je bilo zapisano: „Nadvladika bodi pozdravljen!“

Obrnili smo se naravnost k cerkvi, kjer je imel domači gospod blagoslov z Najsvetejšim. Kakšen prizor! Vse polno ljudstva, cerkev razsvitljena, vbrano zvočenje in sredi vse množice nadpastir, milostljivi naš nadškof. Kakor nevesta, ki čaka svojega ženina okrašena bila je prelepa cerkev. Malo takih!

Po dokončanem sv. opravilu podali smo se zopet v sprejedu do župnišča. Pred cerkvijo postavljen je bil zopet prav lep slavlolik, ki je delal fantom iz Kostanjevice, ki so ga postavili vso čast. Na njem si bral:

„Ovčje te prosi vernih broj.“

Podeli blagoslov jim svoj!“

Ko smo dospeli v Lig, v gledali smo zopet dva slavloloka, katera so postavili fantje iz Liga, Hovščina, Lovišč in Melinkov.

Se enkrat podelil je prevzvišeni klečeči množici svoj blagoslov in vstopili smo v lepo ozaljšano župnišče. Vse v zastavah, vse v zelenji, že ta večer gorelo je mnogo kresov po gričih, rakete pa so rezale sinji zrak, žareč daleč tja v slovensko Benečijo.

V saboto jutro podal se je prevzvišeni takoj ob 7. uri v eno uro oddaljeni Zapotok delit sakr. sv. birme.

Popoldan ob 4. vrnil se je zopet na Marijino Celje. Kmalu, ko se je mračilo so fantje zažigali umetne ognje. Rakete švigale so po zraku in pokali umetno narejeni topiči (s pravimi je, žalibog, strogo prepovedano streljati.)

Prelep večer, nepozaben večer.

Napočilo je prelepo jutro: Nedelja. Imena Marijinega. Od vseh strani vrel je ljudstvo skupaj. Od daljnega Vidma in Čedada, od solnčne Gorice, iz Brd in okoli ležečih vasij, vse je hitelo k cerkvi. Romarjev vse polno; spovednice na vse zgodaj obsute z vernim ljudstvom. Že v saboto bilo jih je nad 100 obhajanih; v nedeljo zjutraj pa čez 300.

Točno ob 9. uri pomikala se je duhovščina s svojim naspastirjem mej prekrasnim pritrkovanjem proti farni cerkvi, kjer je bilo gotovo več nego 3000 ljudij zbranih.

Preobširno bi bilo na drobno popisati prelepe obrede v cerkvi. Pri sv. maši so domači pevci prav vbrano in čisto peli. Po končani sv. maši stopil je prevzvišeni na leco. V ganljivih, v srce segajočih besedah priporočal je čiščenje Marijino. O zares prepričevalne besede, ki so prihajale iz srca vnetega Marijinega častilca in so tudi našle pot v srce slehernega!

Navadno bila je ta dan povodom shoda tudi velika procesija okrog cerkve in pokopališča. Oh kako mučno za vsacega pri toliki množici in vročini! Premilostlivi vodil je sam procesijo. „Tega še ni doživelo Marijino Celje“, čulo se je iz ust vseh. In zares! Kdo bi se ne čutil toliki požrtovalnosti, toliki gorečnosti, a tudi toliki vstrajnosti Prevzvišene? Ako pomislimo, da ima prevzvišeni že 60 let in biti štiri ure in pol v cerkvi, toliko znoj in napora prestati, čuditi se mora vsak. Zares apostolska gorečnost!

Po končani procesiji podelil je premilostlivi še blagoslov z Najsvetejšim in zaključeno je bilo sv. opravilo. Okrog svojega višjega pastirja zbralo se je, 14 duhovnikov od blizu in daleč, kojim vsem je bil predmet občudovanja, a tudi vdane sinovske ljubezni.

Po popoldanskem blagoslovu, kojega se je prevzvišeni zopet udeležil, zapustil nas je naš nadpastir.

Na meji duhovnije stal je še zadnji slavlolik, kojega so postavili močilski fantje. Le ta imel je na strani proti Mar. Celju napis:

„Oj, z Bogom, varno hodi, Gospodov Angeli naj Te vodi!“ na drugi pa samo še tuži: „Z Bogom!“

in tako je šel od nas, tako nas je zapustil premilostlivi nadvladika. Ostavil nas je sicer telesno, a njegova mila podoba njegov očetovski obraz nam ne bo šel iz spomina do zadnjega zlihje-

ja! Osvojil si si naša srca, pri tebi naj bodo! Dobrotni nad zvezdani pa, naj ti ves trud poplača stotero!

„Zahvale klic doni Ti mnog:“

Povrni Ti stotéro Bog!“

Hvaležna duhovnja Marijimocelska.

Iz Notranjskega. Z raznimi gospodarskimi prasnji se je že bavil cenjeni „Pr. List“. Zato, sem prepričan da je res unet za blagor in napredek propadajočega kmetijstva, kateremu dan za dnem hujša prede. Zato je treba vse sile napeti, da se reši. Dozdaj je bila kmetovalcu največja podpora živinoreja, v zadnjem času je pa cena živini tako silno padla, da se pri živini ubogi kmet ne pristihi ničesar. V novejšem času se je ustanovilo veliko „mlekarskih zadrug“, katere so izprva prav dobro izhajale, dokler se je sladko surovo maslo lahko in še precej drago prodajalo. Ali žalibog v novejšem času je sladko surovo maslo veliko ceneje, ker zadrug konkurirajo druga z drugo in tako same sebe uničujejo. Obžalovati je, da so ravno primorske mlekarne spravile surovo maslo na nizko ceno. Današnje moje vrstice imajo namen, da bi se zadrug kolikor mogoče organizirale. Želeti bi bilo da bi se vse Slovenske „mlekarna“ in „sitarne“ združile, da bi vzajemno postopale, ter bi tako naš ubogi kmet dobil še kakšen novič za mleko.

Konečno opozarjam prijatelje kmetijstva da store potrebne korake, ker prepričan sem, da se to tudi doseže.

Kaj novega po Slovenskem?

Na Krajskem. Posestnika Antona Plešica s Sore so našli na cesti mrtvega. Mož se je bil najbrže napil žganja. — 21. septembra je imelo ljubljansko gledališče otvoritveno predstavo; predstavljala se je slika iz življenja v treh dejanjih „Omikanci“, spisal Viktor Leon. — 27. sept. je umrl g. Ignacij Mali, duhovnik v pokopu v Ribnem. — Cesar je podaril gasilnemu društvu v Smartnem pod Šmarno goro v podporo 80 gl. — Državna gimnazija v Novem Mestu šteje letos 232 učencev. — Prevzeti cesar je podelil orožniškemu poveljniku v Ljubljani, podpolkovniku A. Smole-tu viteški križ Franc Jožefovega reda. — V Kranju umrla gospa Schiffer je volila mestni cerkvi 2000, bolniškemu zakladu in dijaški kuhinji po 500 gl.

Na Koroškem. V Ovčji vasi je pogorelo 40 hiš s cerkvijo. Urok požaru je neznan.

V Celovcu otvori meseca oktobra „družba Gabelsbergovih stenografov“ brezplačni kurz za poučevanje v brzopisju. — Celovski porotniki so dne 12. t. m. obsodili na smrt 83 letnega Jožefa Smetaneka iz Grebinja radi hudodelstva umora. — Na Križni gori ob Celovcu se je ustrelil 60 letni občinski tajnik iz St. Pavla, Janez Töchlinger. — V Škoficah nad Vrbskim jezerom je strela udarila v Krakolinikov skedenj. Kmalu sta bila hiša in skedenj v ognju. Ni ju bilo mogoče rešiti.

Na Stajerskem. Državni poslanec g. Žičkar je imel že letos 20 volilnih shodov. — V Žalcu je bila razstava sadja. — V Savinjski dolini je letos hmelj jako dobro vspel. — V Mariboru je umrl 98 let stari Jakob Buncalari, jubilaren tajnik bivše c. k. okrožne oblasti v Mariboru. — Porotno sodišče v Mariboru je obsodilo Franca Marin in Lovrenca Kukevec v smrt na vislicah, ker sta ubila Franca Šorli iz Polane in Franca Bec iz Vratislavca. — Celjski nemški odvetnik dr. Stepischnegg je obsojen radi razgrajanja o priliki akad. društva „Triglava“ v Celju na 150 gl. kazni, oziroma 10 dni zapora. — V Rečici je gorelo pri Pinozi. Goreli so novi hlevi; večji požar sta zabranili domači brizgalnici.

NOVICE.

Gorica.

Naš presv. cesar bode obhajal v torek, v dan sv. Frančiška svoj imendan. Ta dan je vedno združil pred prestol Nj. Veličanstva molitve in prošnje vseh narodov širne Avstrije. S toliko večim nardusenjem bodo letos narodi položili svoja srčna čutila in svoje čestitke pred svojega vladarja po toliki nesreči, ki ga je zadela in pred pragom dneva, ko bo obhajal 50 letnico svojega vladanja. Tudi mi kličemo: „Bog ga ohrani in daj, da pod njegovim žezlom narodi najdejo pravo srečo!“

Imenovanje. Katahet na mestni dekliški šoli, g. Alojzij Tomsich je ime-

novan dekanom tukajšnjega metropolitanskega kapitlja.

Župnikom sta imenovana, č. g. Anton Carli Podbrdom za Volče, in č. g. Jožef Kosec, kurat v Novakah, za Kamnena Vipavskem.

Nov zdravnik v Tominu. Dr. Jožef Skočir, tominski rojak, se je nastanil kot praktični zdravnik v Tominu.

Tako je odpomagano veliki potrebi v Tominu in okolici.

Petdesetletnik mašništva bode obhajal 9. okt. t. l. v Gorici veleč. g. Frančišek Zoratti. Od teh 50 let. službuje že 48½ v Gorici kot kapelan pri sv. Ignaciju.

Zlatomašniku: Na mnoga leta!

Imenovanja in premeščenja. Sodnim adjunktom sta imenovana avskultanta dr. Karol Snider za Tomin in Rih. Fornasari za Krk.

Diurnist Franc. Čargo je imenovan sod. kancelistom v Kanalu, sodn. kancelist Andr. Jamšek je premeščen iz Sežane v Ajdovščino.

Sedem rekurzov radi naših posojilnic je rešenih posredovanjem načelnika „Gospodarske zveze“ dr. Sušteršiča, ki je v tej zadevi osebno posredoval pri grofu Thunu Sedaj se bodo naše posojilnice mogle zopet svobodno gibati v blagor milega našega naroda.

Hvala na tem neumornemu dr. Sušteršiču.

Kateheze katere je izdal preč. g. Jož. Kragelj v Tominu so končane. Dobijo se pri G. Likarju.

Romanje v Padovo izostane, radi premale udeležbe. Kdaj bode, naznani mo že pravočasno.

Presvetli cesar je v spomin na svojo pokojno soprogo ustanovil nov Elizabetin red, s katerim bodo odlikovane žene, ki so se odlikovale v verskem, šolskem in človekoljubnem delovanju. Prva je bila odlikovana grofica Sztaray, dvorna gospa pokojne vladarice.

O izgrelih proti Italijanom so razni listi raznesli gorostasne laži. So sebnost se tržaški zidovski listi lagali o Slovencih, kakor da bi ti bili hoteli Italijane odreti na meh. V dokaz nam služijo poročila o ljubljanskih izgrelih. Poročalo se je o napadih, o potokih pretakajoče se italijanske krvi. Toda vse je bilo zvito zlagano. Delavci, slovenski in furlanski (avstrijski), so popolnoma mirno hodili od podjetja do podjetja ter zahtevali, da gospodarji odpuste italijanske delavce iz kraljestva, ne da bi se posluževali nasilstva. Jednako se je poročalo o izgrelih po tržaški okolici, Nabrežini in drugih krajih. Tako je govoril tudi dr. Verzeznassi v svoji interpelaciji.

Toda nikdar in nikjer niso povedali, da so se izgrediv udeleževali avstrijski Furlani, ki so tem načinom, če tudi ne pravim, dali duška svojemu avstrijstvu. Saj vemo zakaj ne!

Kako se postopa na naših sodiščih. Sodno obravnavo zaradi zaplenitve „Soče“ je predsednik otvoril in vodil v italijanščini. Ko je zastopnik lista temu ugovorjal, zavrnil ga je predsednik, češ: „Tukaj ni uredništvo „Soče“. Ko je zagovornik izjavil, da tej razpravi ne more prisostovati, dejal mu je predsednik Zörer: „Pojdite, kamor hočete“. Zastopnik je odšel, obravnava se je vršila brez njega. Tako se postopa na naših sodiščih v času, ko beračijo na Dunaju za glasove slovenskih državnih poslancev.

Izmej demonstracij proti Italijanom je pač najzanimivejša ta, da so delavci predilnice v Furlanskem Tržicu demonstrirali proti italijanskim delavcem. Torej Furlani proti Italijanom! Tega se ve „Piccolo“ ne obsoja in tudi dr. Verzeznassi ni vedel ničesar o tem povedati v zadnjem zasedanju deželnega zbora. Barbari smo vedno in samo-le Slovenci. Plače se mislijo povišati tudi stotnikom in podpolkonikom. Stotnikom od 1200-1500 gl., podpolkonikom od 2100-3000 gl. Načrt za to je baj v ministerstvu že izgotovljen. Ubogi davkoplačevalci!

Zaprli so radi govorenja o smrti cesarice brivca Goisa, po domače Ballabena. Radi njega je svoj čas mnogo Solkanec šlo v luknjo.

Vse se mašnje!

Je-li hujše mogoče? Grof Thun je pozval slovenske poslance ter zatrdivši, da je dobro obveščen o razmerah na Primorskem, zabičal, naj vplivajo v pomirljivem zmislu na prebivalstvo, sicer da, utegne priti na Primorskem do protislovenskega gibanja.

Če to ni ironija na slovanski živelj v Primorju, potem ne vemo li imamo še glavo. Ali si moremo misliti hujše protislovenske gibanje, kakršno vlada zadnja leta v Primorju? Da, da, mi nimamo ni-

česar več zgubiti, to naj si zapomnijo slovenski zastopniki na Dunaju.

Nevarno je obolet P. Tomažetič, družbe Jezusove. Vsem našim čitateljem znanega misijonarja, kateri je toliko dobrega storil po naših občinah, priporočamo v molitev.

„Sentinelli“ so se na dan cesaričnega pogreba polomila kolesa!? O grozen slučaj! — Naslednja številka je izšla nasledno sredo. Po pravici je naš list že zadnjič okrcal iredentiško glasilo „goriške mladine“, ki ni poznalo naše cesarice. K temu moramo še dodati, da potlej ni Sentinella več imenovala avstr. cesarice. Tudi ne vedo še njeni čitatelji, ali je že na Dunaju, ali je pokopana... Sentinella jim tega ni povedala. Neverjetno se skoraj zdi.

Pač pa pridno zagovarja demokracijo, češ da ni ista v zvezi z anarhizmom. „Sentinella“ že ve, kje ima svoje ljudi.

Nesreča. Dva dečka na slov. kmetijski šoli dobila sta pri čuvaju samokres in se z njim norčevala. Samokres počil in kroglja zadene 16 letnega Fran. Strausa v usta. Nevarnost za življenje je velika.

Demokrati so imeli pret. nedeljo shod v šolskih ulicah v gostilni „Al leon d'oro“. Prišel je tudi znani „prosta lju-bezen“: Domokos. Shod ni bil posebno obiskan.

Učimo se vendar nekaj od njih: Oni za svoje uničujoče nauke kažejo tako ustrajnost. To ustrajnost in drznost za naše svete pravice kažimo tudi mi!

Nesramnost „Sentinelle“. Kakor vsi italijanski listi, tako se je tudi „Sentinella“ spominjala 20. septembra 1870., ko je bil papež oropan svojega kraljestva. In kaj pravi o tem dogodku? Pravi da je bil papež oropan „per la volontà di Dio e della patria“. In to se sme tiskati, to se ne zapleni!!

Trgatev je večinoma končala. Po Brdih bodo trgali prihodni teden. Vinski pridelek bode izboren, če tudi ga bode mnogo manj od lanskega. Zato opozarjamo kranjske kupce, da pravočasno pohite po našo izbornu kapljico ter se z njo založe. Cena je letos višja od lanske.

Za Alojzijevešče: Bl. g. N. N. 2 gl., Preč. gg. And. Brezavšek 12 gl., Ant. Trpin 10 gl.; prof. T. Čerin 5 gl. Č. g. Val. Pipan nabrane 4. gld.

Vsem dobrotnikom srčna hvala!

Račun slovenskega Alojzijevešča za šolsko leto 1897-98. — Dohodki 1. Preostanek od l. 1896-97, 165 gld. 29 kr., 2. Mili darovi in dijaški prispevki v novcih 6226 glg. 57 kr., 3. Blaga v vrednosti 300 gld., 4. Tri akcije hil. tiskarne 150 gld., 5. Ena tretjina zapuščine ranjkega preč. g. kurata Antona Gregorčiča, ki bi vtegnila še znašati 1600 gld. skupaj gld. 8441.86.

Stroški 1. plačo šolskim bratom, hrano dijakov in razne hišne poprave in potrebe, skupaj 5386 gld. 30 kr.

Ta preostanek se nahaja 1. V hranilnici 1020 gld., 2. obligacija preč. g. L. Pertouta 100 gld., 4. V blagajnici 185 gld. 56 kr., 5. Tri akcije hil. tiskarne 150 gld., 6. Ena tretjina zapuščine preč. g. Gregorčiča 1600 gld., skupaj 3055 gld. 56 kr.

Imetje zavoda dne 31. julija 1898.

Activa: 1. Hiša z vrtom in njen inventar 2. Ena obligacija tržaškega posojila št. 5222 za 100 gl. 3. Štiri akcije hil. Tiskarne 4. Ena srečka milan-skega posojila za 10 gl. 5. V hranilnici 1511.46 gl. 6. V blagajnici 185.56 gl. 7. Ena tretjina zapuščine preč. g. Ant. Gregorčiča 8. Obligacija preč. g. L. Pertouta za 100 gl.

Passiva: Dolga pri Montu 2600 gl. 2. obveznost za eno tretjino stroškov za preskrbovanje spoštovane sestre preč. g. Ant. Gregorčiča.

Pregledovalca računov:

J. Wolf. s. r.

M. Milost. s. r.

Dr. Andrej Pavlica Dr. Jos. Pavlica blagajnik predsednik.

Trst Istra.

Zlato mašo bode jutre obhajal preč. g. Ivan Treven, župnik pri Sv. Ivanu v Trstu. Župljani hočejo posebno slovesno počastiti priljubljenega jubilanta. Tudi mi mu kličemo:

Ohrani Bog ga še mnoga leta!

Nov italijanski konzul je prišel v Trst, in sicer conte Bernard Lambertenghi. Italijanski listi gotovo baže ga z velikim veseljem pozdravljajo. Prejšnji jim menda ni bil dovelj radikalen.

22. septembra 1884. se je vložila prva prošnja za slovensko šolo v Trstu. Ne le, da nimajo tam še slov. šole, ampak niti odgovora niso še na prošnje prejeli. Zalostna a resnično!

Iz Vrbovka na Krku. Dne 26. sept. je bil pri nas č. g. dr. J. Pavlica

kot gost svojega sošolca, našega vrliga g. župnika in dekana Jak. Dminič-a. Vič. g. dekan je svojega gosta vpeljal v „Hrvatsku Citonicu“, kjer je bilo zbranih mnogo članov in sploh vse razumnstvo Vrbiško. Na poziv g. dekana je slovenski gost v jedrnatem govoru pojasnil hrvatskim bratom program slovenske krščanske socialne stranke. G. dekan se je govorniku zahvalil in razumno dostavil, da program krščanske socialne stranke sloni na naukih sv. očeta Leona XIII. Povedal je še, da se bode socialno delo kmalu pričelo tudi na krških otocih, ki so zdaj pod modrim vodstvom presvetlega biskupa dr. Ant. Mahnič-a.

Palo je dobro zrno na rodovitna tla. Bog blagoslovi.

Iz Lošinja (malega). Veselo vest imam za „Pr. L.“ Oktobra meseca odpremo otroški vrtec za hrvatsko dečo. Do zdaj ni bilo nobene hrvatske šole tukaj. Mi se moramo boriti za svoja narodna prava kakor bi ne bili na svoji zemlji ampak tujci pod tujim jarmom. In vendar nismo še v naročju matere Italije, in upamo, da nikoli ne bomo, če prav se je vse zarotilo proti našemu jeziku zlasti pa c. kr. vlada.

Kmalu ustanovimo v Lošinju. kat. delavsko društvo. O tem bom poročal drugičkrat.

† Cesarica Elizabeta je naslov knjigi, katero je sestavil g. Jakob Dimnik, učitelj v Ljubljani, povodom žalostne smrti Nj. Veličanstva. Cena knjižici je 15 kr.

Analfabeti na Slovenskem Od 827 Korošcev, ki so prišli lani pred naborno komisijo, jih samo 23 ni hodilo v šolo, t. j. 2.9%. Na Stajerskem je bilo lani 1.3%, na Kranjskem in Primorskem (brez Istre) 5.7%, v Istri pa 15.3 odstotkov mladeničev, ki niso znali brati.

Ljubljanska efektna loterija. Javno žrebanje srečk loterije, katero je Njegovo Veličanstvo presvetli cesar deželnemu stolnemu mestu Ljubljani najmilostneje dovoliti blagovolil, vršilo se bode nepreklicno dne 4. oktobra letos ob šestih zvečer ob intervenciji občinskega sveta v mestni dvorani. Ker se bode to žrebanje že v nekaj dneh vršilo, utegne nakupovanje srečk sedaj tem živahnejše postati, ker je ta loterija, ki ima 2700 glavnih in pristranskih dobitkov v vrednosti 100.000 kron, nenavadno bogato opravljena in se glavni dobitki na željo onega ki ga bode zadél, tudi v gotovini izplača. Srečka po kroni dobiti je v vseh ces. kr. tabačnih trafikah, loterijskih kolekturah in menjalnicah.

Visoka starost. V Bosni v Soči je umrl Andrija Glogjaja v starosti 117 let. Mož je bil trden in krepak do zadnjega.

„Hovder, hovder, hovder“,

ali šaljiva slovnica.

(Dalje; sp. A. M.)

Neki čitatelj „Primorskega“ in družih listov, ki ne „hovdra“, ampak bere še svojo glavo, kakor je že enkrat v „Prim. listu“ pokazal, pisal mi je 24. sept. t. l. tako-le:

„V zadnjem „P. l.“ sem čital, da je nekdo imenovan župnikom v Kamnjem. V „Slovencu“ štey. 217 pa pravi ista novica, da je imenovan v Kamnji. — Če Vi te reči ne pojasnite, imenovani gospod niti ne bo vedel, kam iti v službo. — Ljudstvo govori: „v Kamneh, iz Kamenj...“; v Batujeh, v Šmarjeh, v Skrileh.“

Bodite vendar tako dobri in povejte zmedenemu svetu, kako je prav.

Hvaležen Vam bo poseben imenovani gospod, ker bo vsaj vedel, kam mu je iti, da ne zadene v kako „kamenje“.

Zdaj jaz: „Kamnje, Batuje, Šmarje, Skrile“ so množinske ženske oblike, kakor „Benetke“, in se morajo pisati pravilno po ženski sklanjavi n. pr. miza, riba, tedaj: v Batujah, Kam(e)njah, Šmarj(h)ah itd. Ljudstvo ima navado, da samo povdarjeno slovkó čisto in določno izgovarja, druge slovke več ali manj ne prav in jasno ali pa jih spači. N. pr. v naši okolici ste končnici ah in ih zmeraj le oh, na Ipavskem — kakor pišete Vi — pa eh.

Dalje nahajamo med ljudstvom to napako, da spol in broj zamenjava in sprevrta; poseben nagon pa ima, da iz ednine srednjega spola naredi žensko množino. Tako n. pr. so bile „Soyodnje“ izprva gotovo „Soyodje“ (srednji spol), zdaj plurale tantum žensk. spola. Enaka je gotovo tudi v sedanjih „Kamenjah“, ki so bila nekdaž bržkone „Kamenje“ (srednji spol), kakor „Kamno“ na Tolmiskem.

Zavrtalec - zampaj mu!!

Še nekaj. Ipavci se menda tudi radi ogibajo zmečkanega glasu „nj“, izgovarjajo samo „n“. — Novi gospod župnik K. naj gre tedaj vesel v Kamenj, kakor da bi se v Bilje ali Benetke, pa naj začne b. ž. pazljivo poslušati in študirati ipavske dialekte, posebno naj pazi da ne bo „hovder“ in kvariti ljudi z „importovanim“ „ou“, to je, da ne bo povdarjal in izgovarjal končnice pri glagolih kakor „ou“, „u“, „p“: končnu namesti kónčal (kónčav), pos. ou namesti pólav, tróu namesti títav itd. Tacega pasjega lajanja nepokvarjeno primorsko uho ne trpi.

Prejel sem od g. učitelja Jos. Ba-lič-a iz „Lučnik-a“ (Ločnika) dolg spis, ktere ga vvod se glasi:

„Velečastiti Monsignor!“
„Z velikim zanimanjem in rekel bi se slastjo čitam v „Primorskem listu“ Vašo autobiografijo, kakor tudi zadej resno-slojivi „hovder, hovder“. Zeló mi ugaja Vaše zanimivo pisanje, vendar — ne zamerite — „Ločnik“ nas (?) je ločil. Da, Ločnik je provzročil v meni tako grozno katastrofo, da sem konečno zgrabil za pero. Sicer pa moram priznati, da se mi je precej kadilo že takrat, ko ste se zagnjali čez mero v glagol „vršiti“.

Pravno priobčim posamne odlomke g. Balič-vega spisa, naj povem nekaj o svoji šaljivi slovnici „Hovder...“. Moj namen je, opozarjati zlasti čitatelje časnikov na napake, smešnosti, neumne novotarije v modérni pisavi, kakor se razodevajo naj bolj po neklih časnikih, kateri preprosto ljudstvo in omikance zapeljujejo in pačijo tako, da kar beremo ali slišimo dandanašnji, je vse drugo, samo slovensčina ne. V zglede svojim opazkam in trditvam navajam po eni strani dotične napake, kakor jih nahajam v časnikih, po drugi pravo, tradicionalno ljudsko govorjenje, ali staro, vdomačeno pisavo, kakor jo poznam jaz, ali kak argumentum ad hominem. V učene jezikoslovne razprave se ne spuščam, polemike nočem in ne sprejemam nikake; prvič zato ne, ker nočem prepričati, drugič zato ne, ker je „Primorski list“ premajhen in premlokrat izhaja.

Ker eden mojih zadnjih „Hovder“-jev v št. 23. „Pr. l.“ govori *mimogredé in slučajno* o „Ločniku“ („Lučniku“), začnem prihodnji z dotično razpravo g. Balič-a; glagol „vršiti“ pa pustim za poznejši čas, tem bolj, ker g. dopisnik osti moje razprave o glagolu „vršiti“ ni prav razumel. — O „Ločniku“ piše g. B. brez potrebe prevč obširno, saj prave etimologije že tako ne najdeva, ne on, ne jaz.
(Dalje prihodnjič).

Svečar J. Kopač v Gorici,

Solkanska cesta št. 9.

prilporeča prečastitim cerkvenim oskrbníštvam ter slavnemu občinstvu, garantirane pristne čebelno-voščene sveče

kg. po 2 gld. 45 kr.

Za pristnost teh sveč jamčim z 1000 kron.

V Trstu ima zastop in zalogo mojih sveč g. Iv. Lavrencich trgovec s cerkvenim orodjem in paramenti, Piazza Piccola za palačo municipija v Trstu.

Ima v zalogi tudi sveče za pogrebe

Ed. Pavlin,

v Gorici

v Nunskih ulicah št. 10.

nasproti gostilne „Belega Zajca“ usoja priporočiti preč. duhovščini in sl. občinstvu svojo veliko zalogo nagrobnih vencev vsake vrste, rož za cerkve, palm, šopkov za nove maše in poroke, voščenih sveč, mrtvaških oblek, raket vsake velikosti, zlatih čerk, lesenih stajal za palme, zlatih loncev, svilnatih trakov vsake širjave in barv, črno rumenih, trobojnih bisernih vencev, papirja (mansete) za šopke, papirja v vsakih barvah za izdelovanje cvetlic.

Belega in črnega papirja in zlatih nog za rakve, zlata za olepšanje.

Vse po najnižjih cenah

Opozarjam tudi da tiskam črke na perilo in sprejemam vsa v to stroko spadajoča dela.

P. n.

velečastitim gospodom duhovnikom

dovoljujem si naznanjati, da sem ravnokar dobil

veliko zalogo:

I. novih katekizmov, katere je predpisal prečastiti nadškofjski ordinarijat za poučevanje krščanskega nauka;
II. podobice raznih svetnikov in svetnic s podpisanim slovenskim imenom in nekatere s slovensko molitvijo zadej. Podobice so jako lepe in primerne za spominke in darila otrokom in so zelo nizke cene, 100 od 30 kr. do 2 gl.

III. Priročna knjiga (liber intentionum) za vpisovanje sv. maš;

IV. papir, kovert, peresa itd. do najboljših in najfinejših vrste.

vse po najnižjih cenah.

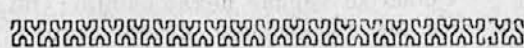
Katekizmi in druge šolske knjige proti plačilu 5 kr. odbitka na goldinarju.

Za naročila priporočam se najljubše neje ter bivar

odličnim spoštovanjem udani.

G. Likar.

V Gorici, 19. sept. 1898.

Odlikovan fotografski atelier

ANT. JERKIČ

v Gorici

na Travniku št. 11.

podružnica v Trstu na Akvedotu št. 25

priporoča se svojim rojakom v mestu in na deželi.

Teodor Slabanja,

srebrar v Gorici, ulica Morelli 12

priporoča prečastiti duhovščini in cerkvenim predstojnikom svojo delavnico za izdelovanje

cerkvene posode in orodja.

Staro blago popravi, pozlati in posrebr v ognju po najnižji ceni.

Da si morejo tudi bolj revne cerkve naročiti cerkvenega kovinskega blaga, olajšuje jim to s tem, da jim je pripravljen napravljati blago, katero se izplačuje na obroke. Prečast. p. n. naročevalec si obroke sam lahko določi.

Pošilja vsako blago poštne prosto

VNARSKO IN SADJARSKO DRUŠTVO

ZA BRDA

v

GORICI

Prodaja naravne in pristne briske pridelke

po zmernih cenah.

Zaoga pristnih briskih vin: burgundeca rizlinga, modre frankinje

in druge.

DESERTNA VINA

Sedež društva je v Gorici, ulica

Barzellini št. 20.

prodajalnice iestvin.

V zalogi imata tudi raznovrstne pijače, n. pr.: Francoski Cognac, pristni kranjski brinjevec, domači tropinovec, fini rum, različna vina, gorušice (Senf) ter drugo u to stroko spadajoče blago. Postrežba točna in po zmerni cenah.

Z odličnim spoštovanjem Kopač & Kutin

trgovca v Semeniški ulici št. 1

v hiši, kjer je „Trgovsko-obrtno-zadruga“.

Naznanilo.

Uljudno podpisani si usojam slavnemu občinstvu tem potom sporočiti, da sem, od 1. junija t. l. počenši, prevzel na svoj račun občežnani

Restaurant

pri „Treh Kronah“

kjer postrežem z dobrimi, tečnimi jedili, svetovno znanim in opetovano odlikovanim Dreherjevim pivom, kakor tudi dobrim tu-in inozemskim vinom.

Zagotavljam točno in solidno postrežbo, ter se priporočam slavnemu občinstvu za obilni obisk.

Veleštovanjem

Ivan Lipič.

Prva slovenska trgovina z železjem

KONJEDIC & ZAJEC

prej G. Darbo

GORICA — pred nadškofijo št. 9. — GORICA

Priporočata po najnižjih cenah svojo bogato zalogo najboljšega štajerskega železa in pioščevine raznega obrtniškega, poljedelskega, vinogradskega in pobišnega orodja. Prevzemata naročila za vse stavbe in podjetja. Glavna zaloga za Gorico in okolico izdelkov c. kr. priv. tovarne; pri-poznano najboljših kotlov od g. Nussbaum-a v Ajdovščini po tovarniških cenah.

Edina zaloga najboljšega koroškega acalon in terescian jekla. — Zaloga Portland in roman cementa. — Česar ni v zalogi priskrbi se nemudoma.

Kupujeta staro železo in kovine po najvišji ceni!

Vsako naročilo izyri se nemudoma in vestno!

Svoji k svojim!

E. ŠUSTERŠIČ & C.

v Stolni ulici št. 13 nasproti veliki cerkvi.

Usojata si priporočati slavn. občinstvu in rojakom svojo

Veliko zaloga krojnega (manifakturnega) blaga

vsake vrste za moške in ženske obleke, kakor tudi vsake vrste modernega blaga za vsak stan, perilo in cvilih iz prvih tovarov, volno in žimo za blazine; itd.

Vse se prodaja po jako znižanih cenah in se ne bojimo nobene konkurence. Postrežba je točna.

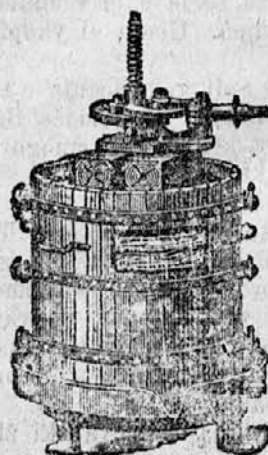

Svoji k svojim!

Franc Palik

v GORICI — Nunska ulica št. 17 — GORICI

Izdelduje po najnovejšem načinu ali sistemu stiskalne stroje za grozdje in sadje. Vijaki so iz najboljšega jekla, podnočje ali stojali z vlitiga železa. Jamči naj bolj in točno postrežbo. Lastni izdelki.

Cene in velikosti stiskalnic po velikostih koša.

Koš za litrov 200 razdeljen na 2 dela 95 gl., koš za litrov 320 razdeljen na dva dela 118 gl., koš za litrov 350 razdeljen na 2 dela 126 gl., koš za litrov 600 razdeljen na 2 dela 160 gl., koš za litrov 800 razdeljen na 4 dele 190 goldinarjev.

